

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

לפני כב' השופטת תמר בר-אשר צבן

מאיר ברפי

התובע

נגד

מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

הנתבעת

באי-כוח התובע: עו"ד בועז ארד, עו"ד שרון אביטל
באי-כוח הנתבעת: עו"ד אלון יואלי, עו"ד איתמר שי

פסק דין

1
2 כשלושה שבועות לאחר שהתובע רכש מהנתבעת, יבואנית כלי רכב מתוצרת "הונדה", מכוננית מסוג
3 "הונדה סיוויק קומפורט 3", חמש דלתות, משנת ייצור 2007 (להלן – המכוננית), התדרדרה המכוננית
4 לאחר שהוחנתה ברחוב המצוי בשיפוע, וניזוקה.

5
6 בכתב התביעה עותר התובע לפיצוי כספי בסך של 51,128 ₪ בגין הנוקים שנגרמו לו.

7
8 המחלוקת העיקרית בין הצדדים היא בשאלה, אם המכוננית התדרדרה כמתואר, בשל פגם שהיה
9 בבלם היד שהיה מותקן בה ובכל המכונניות מאותו דגם, כטענת התובע, או שהתדרדרות המכוננית
10 נבעה משימוש לא נכון בה, כטענת הנתבעת. ממחלוקת זו נגזרות עוד מחלוקות משנה נוספות, כפי
11 שיפורט בהמשך הדברים.

12
13 **א. עיקר העובדות**

14
15 2. התובע רכש מהנתבעת את המכוננית ביום 4.2.2008, לאחר שזכה במכרז לרכישתה, שפורסם
16 באתר האינטרנט "וואלה שופס" ונערך ביום 30.1.2008. על-פי המחירון, מחיר המכוננית באותה עת
17 היה 182,000 ₪, והתובע הציע תמורתה סך של 130,000 ₪ (מוצגי התובעת: הסכם המכר – תב/1;
18 המכרז – תב/2; המחירון – תב/3). על-פי הסכם המכר, שילם התובע לנתבעת תמורת המכוננית
19 ותמורת אביזרים נוספים שרכש, סך של 135,178 ₪ וכן שילם אגרת רישוי בסך 1,981 ₪.

20
21 המכוננית נמסרה לתובע ביום 20.2.2008. כעבור מספר ימים התגלתה נזילת מים בתא המטען של
22 המכוננית. התקלה תוקנה במוסך של הנתבעת, ולשם כך הוחזקה במוסך במשך יום וחצי.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

- 1
2
3 ביום 12.3.2008 הגב' עפרה ברפי, אשתו של התובע, החנתה את המכוננית סמוך למקום
4 עבודתה, וכעבור כחצי שעה נמצאה המכוננית במורד הרחוב, לאחר שהתדרדרה והתנגשה במכוננית
5 אחרת שחנתה במקום. המכוננית תוקנה במוסך מורשה של הנתבעת, ולשם כך הוחזקה במוסך במשך
6 כשבוע (מיום 12.3.2008 ועד יום 18.3.2008).
- 7 מאחר שבעת התיקון חסרו חלפים, הושלם התיקון רק כעבור כחודשיים, ביום 21.5.2008, לאחר
8 שאותם חלפים שהוזמנו, התקבלו במוסך. באותו מועד גם הוחלף מנגנון ידית בלם היד במכוננית.
9
10 אין מחלוקת שהחלפת בלם היד נעשתה על-פי הוראות היצרן בכל המכונניות מאותו דגם, או
11 שאמורה הייתה להיעשות בכל אותן מכונניות. טענת הנתבעת בעניין זה היא שהחלפת בלם היד
12 נעשתה במסגרת "קריאת שירות" (PUD campaign), ואילו התובע טוען שהיה זה במסגרת "קריאה
13 לתיקון" (Recall). למחלוקת זו, ככל שהיא רלוונטיות לענייננו, נשוב בהמשך הדברים.
14
- 15 4. משנודע לתובע על הצורך בהחלפת בלם היד, שלטענתו מהווה פגם במכוננית שרכש, ומשנודע
16 לו על כך שהנתבעת ידעה על הצורך בהחלפתו עוד קודם לרכישת המכוננית על-ידו, דרש הוא
17 מהנתבעת להחליף את מכונניתו במכוננית חדשה מאותו דגם. דרישה זו באה, לטענתו, מאחר שהנוק
18 שנגרם למכוננית כתוצאה מהתדרדרותה נבע מפגם במכוננית שהיה ידוע לנתבעת והוסתר ממנו.
19
- 20 הנתבעת סירבה להיענות לדרישה זו של התובע, ולפיכך ביום 11.8.2008 הודיע התובע לנתבעת שהוא
21 שוקל למכור את המכוננית, והציע לנתבעת למכור את המכוננית בעצמה, וכך גם לבדוק את המכוננית
22 באמצעות שמאי מטעמה. למחרת, ביום 12.8.2008, שב התובע והודיע לנתבעת שנמצא קונה
23 למכוננית, אך מכירתה עוכבה, כדי לאפשר לנתבעת להשיב להצעת התובע. משלא התקבלה תשובת
24 הנתבעת, מכר התובע את המכוננית תמורת סך של 125,000 ₪, במחיר שלטענת התובע, נמוך משוויה
25 של מכוננית על-פי המחירון.
26
- 27 **ב. שמיעת הראיות וסיכום טענות הצדדים**
- 28
- 29 5. העדויות הראשיות של העדים מטעם הצדדים הוגשו בתצהירים ובחוות-דעת מומחים, אשר
30 נחקרו עליהם בדיון שהתקיים ביום 7.11.2010.
31
- 32 מטעם התובע העידו התובע; רעיית התובע הגב' עפרה ברפי; מהנדס הרכב מר אהוד אסטרחאן;
33 שמאי הרכב מר דורון עד; רוכש המכוננית מהתובע מר ג'רארד יוסף דנה; מי שראה את המכוננית
34 קודם שהתדרדרה מר איוב שוויקי שעובד עם הגב' ברפי; בנה של מי שרכשה מכוננית מדגם דומה מר
35 זאב נחשון.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1
2 מטעם הנתבעת העידו מי שהיה במועד הרלוונטי יועץ שירות ואחראי על נסיעות המבחן בסניף
3 הנתבעת בירושלים, שבו סופקה המכוננית, מר משה כהן; מנהל מחלקת שירות בחטיבת המכונניות
4 הפרטיות של הנתבעת, מר אהוד אברהמי; מנהל המכירות ארצי של הנתבעת, מר אלי צדוק; מנהל
5 סניף ירושלים של הנתבעת, מר דוד הוטה.

6
7 בנוסף הגישו הצדדים מסמכים רבים, שיוזכרו ככל שנידרש אליהם.

8
9 לאחר שמיעת הראיות, הגישו הצדדים את סיכומי טענותיהם בכתב. סיכום טענותיו של התובע הוגש
10 ביום 8.12.2010 ושל הנתבעת הוגש ביום 23.1.2011. ברשות בית המשפט, הגיש התובע ביום
11 10.2.2011 תשובה לסיכומי הנתבעת.

ג. השאלות השנויות במחלוקת

12
13
14
15 6. המחלוקת העיקרית, כאמור מעלה, היא בשאלה אם כטענת התובע, המכוננית התדרדרה
16 בשל פגם שהיה בבלם היד שהיה מותקן במכוננית, כמו גם בכל המכונניות מאותו דגם, או שמא,
17 כטענת הנתבעת, ההתדרדרות נבעה משימוש לא נכון במכוננית.

18
19 ממחלוקת זו נגזרים עניינים נוספים, שגם ביחס אליהם חלוקים הצדדים, בעיקר בהיבט העובדתי,
20 אך גם בהשלכה שיש לאותן עובדות על שאלת אחריותה של הנתבעת לנזקי המכוננית. אלו הם אפוא,
21 הנושאים העיקריים השנויים במחלוקת: האחד, האומנם בלם היד במכוננית מהדגם הנדון היה פגום.
22 השני, האם הנתבעת ידעה על אותו פגם, ככל שהיה, ואם התשובה לכך חיובית, אזי, האם גילתה
23 עובדה זו לתובע. השלישי, האם בעת מסירת המכוננית קיבל התובע את מלוא המידע שהיה על
24 הנתבעת למסור לו. הרביעי, האם המכוננית התדרדרה בשל אותו פגם, ככל שהיה, או שמא בשל
25 שימוש לא נכון בבלם היד שבמכוננית.

26
27 נדון תחילה בעובדות הרלוונטיות לשאלות הטענות הכרעה לאור הראיות שהובאו מטעם הצדדים,
28 ולאחריהן נדון בשאלות השנויות במחלוקת ובהשלכותיהן על שאלת אחריותה של הנתבעת.

ד. דיון בעובדות לאור ראיות הצדדים

(1) בלם היד במכוננית ואופן עצירת המכוננית בעת החנייתה

29
30
31
32
33
34 7. במכוננית ישנה תיבת הילוכים רובוטית, המאפשרת את החלפת ההילוכים בשתי דרכים.
35 האחת, ללא התערבות הנהג, ובכך פועלת כתיבת הילוכים אוטומטית. השנייה, החלפת ההילוכים

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכוניות ומשאיות בע"מ

1 בצורה ידנית, כבתיבת הילוכים "רגילה", אך ללא דוושת מצמד (ספר הרכב – נ/5, בעמ' 176-181. כן
2 ראו הסבר בחוות-דעת המהנדס אסטרסון, בעמ' 3).

3

4 בשונה מידית הילוכים המצויה ברכב שבו תיבת ההילוכים היא אוטומטית, במכונית הנדונה אין
5 סימון "P" (Parking – חניה). כך גם, בשונה מידית הילוכים של תיבת הילוכים ידנית (רגילה), אין
6 סימון של מספור ההילוכים, אלא מצויים בידית חמישה סימונים אלו: בצד ימין – "N" (Neutral –
7 הילוך סרק); ימינה ולמטה – "R" (Reverse – היפוך, נסיעה לאחור); שמאלה – "A/M"
8 (Automatic/Manual – ידני/אוטומטי); למעלה – "+" (פלוס) ולמטה – "-" (מינוס), שמשמעותם היא
9 שהעברת ידית ההילוכים למצב ידני, מאפשרת מעבר להילוך גבוה יותר בדחיפת הידית כלפי מעלה,
10 לכיוון ה-"+", ומעבר להילוך נמוך יותר בדחיפתה כלפי מטה, לכיוון ה-"-". את שינוי המצב בהתאם
11 להזזת ידית ההילוכים ניתן לראות באותיות המופיעות בצג שבלוח המחוונים. במעבר לפעולה
12 "ידנית", גם ניתן לראות מספר, המציין באיזה הילוך מצויה המכונית.

13

14 כל עוד מצויה המכונית במצב "אוטומטי", הנהיגה בה היא כבכל מכונית בעלת תיבת הילוכים
15 אוטומטית, שכאמור, ההילוכים בה מתחלפים בהתאם למהירות הנסיעה, וללא התערבות הנהג. אם
16 המכונית מצויה במצב "ידני", הנהיגה בה דומה לנהיגה במכונית עם תיבת הילוכים ידנית, במובן
17 זה, שעל הנהג לשנות את ההילוך בעצמו בהתאם למהירות הנסיעה. אולם בשונה ממכונית שבה
18 תיבת ההילוכים היא ידנית, החלפת ההילוכים נעשית רק בפעולה ידנית של החלפת ההילוכים בידית
19 ההילוכים, ללא לחיצה על דוושת המצמד, שאינה קיימת במכונית. מבחינת הנהג, כל עוד אינו עובר
20 לפעולה ידנית, הנהיגה במכונית היא כנהיגה במכונית עם תיבת הילוכים אוטומטית.

21

22 8. למרות שלכאורה, בכל הקשור בנהיגת המכונית, מדובר במכונית בעלת תיבת הילוכים
23 אוטומטית, שונה המצב בעת החנייתה, שאז על הנהג לפעול כבמכונית בעלת תיבת הילוכים ידנית.
24 כאמור, אין בידית ההילוכים מצב של חניה, ולכן גם לא מופיעה עליה האות "P", המסמנת מצב של
25 "חניה", כפי שיש במכוניות אוטומטיות. אולם הוראות היצרן לעצירת המכונית בעת החנייתה
26 דומות להוראות הקיימות ביחס למכוניות עם תיבת הילוכים "רגילה", שאינה אוטומטית, אך
27 בשינויים הנובעים מכך שידית ההילוכים שונה מזו של מכונית עם תיבת הילוכים רגילה. אלו הן
28 ההוראות בספר הרכב (ספר הרכב – נ/5, בעמ' 182):

29

30 "חנייה – כאשר אתה מחנה את המכונית, הגע לכדי עצירה מוחלטת ואז הפעל את
31 בלם החנייה. לפני הדממת המנוע, וודא שמחון מצב בחירת ההילוכים מציין 'A'
32 או '1' כאשר המכונית בעליה. בירידה, וודא שהמחון מציין 'R'".

33

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1 ההוראות בעניין החניית המכוננית מתאימות להוראות שעניין האופן שבו יש להחנות מכוננית שאינה
2 בעלת תיבת הילוכים אוטומטית, הקבועות בתקנה 74(ג) בתקנות התעבורה, תשכ"א-1961.

3
4 באשר לאופן שבו על הנהג להפעיל את בלם היד, הוראות היצרן הן אלו (שם, בעמ' 110):

5
6 "להפעלת בלם החניה, משוך את המנוף מעלה עד כמה שניתן. לשחרור הבלם, משוך
7 מעט את המנוף כלפי מעלה, לחץ על הלחצן והורד את המנוף. נורות הביקורת של
8 בלם החניה, הנמצאת בלוח המחוונים צריכה להיכבה כשבלם החניה משוחרר
9 לגמרי..."

10
11 האזהרה היחידה המופיעה בספר היצרן בהקשר זה, מתייחסת לנסיעה במצב שבו בלם היד אינו
12 משוחרר לחלוטין.

(2) הצורך בהחלפת בלם היד במכוננית מהדגם הנדון

13
14
15
16 9. ממסמכים שהוגשו עולה שבחודש אוקטובר 2007, כבר ידעה יצרנית הרכב על מקרים של
17 מכונניות מהדגם הנדון שהתדרדרו לאחר שהוחנו בשיפוע. במועד זה, היצרן גם החליט כבר על
18 החלפת מנגנון בלם היד בכל המכונניות מדגם זה, אך הוא גם ידע שצפוי שייצור החלפים ביפן יושלם
19 רק בתחילת שנת 2008. בשל עיכוב זה, החליט היצרן שכל הספקים ויבואני המכוננית מדגם זה
20 ברחבי העולם, לרבות הנתבעת בישראל, ישלחו מכתב אל כל רוכשי אותן מכונניות שבו תימסר להם
21 הודעה על הכוונה להחליף את מנגנון ידית בלם היד, וכן תינתן הנחייה מיוחדת כיצד לפעול עד
22 החלפתו, כדי למנוע את האפשרות של התדרדרות המכונניות בעת החנייתן בשיפוע.

23
24 לא ברור מהו המועד המדויק שבו נודע ליצרן ולנתבעת, היבואנית בארץ, על התקלה. אולם ישנם
25 מסמכים המעידים על כך שבחודש אוקטובר 2007 כבר נמסר לנתבעת דיווח על התקלה בבלם היד.

26
27 10. ביום 5.10.2011 נשלחה הודעת דוא"ל מהיצרן אל הנתבעת שבה יש התייחסות לתקלה
28 האמורה, ולכוונה להחליף את מנגנון בלם היד בתחילת שנת 2008, לאחר שחלקי החילוף שייצורם
29 החל באותה עת ביפן, יהיו מוכנים (תב/4).

30
31 הודעת דוא"ל זו נפתחת במילים "As you are aware", שמהן ניתן ללמוד כי באותה עת, הדברים
32 כבר היו ידועים. נמעני ההודעה התבקשו לשלוח מכתב בתחילת חודש נובמבר, אל כל הלקוחות
33 שרכשו את המכוננית מהדגם הנדון, כדי ליידע אותם על האפשרות שבלם היד ייאבד מייעילותו, וכדי
34 להנחותם כיצד להימנע מכך. עוד נאמר, כי יש להסביר ללקוחות שתיעשה אליהם פנייה נוספת, כדי
35 להחליף את בלם היד. כאמור שם:

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1
2 "A 'customer information' letter should be sent to all affected owners in early
3 November, outlining the reasons for potential loss of handbrake efficiency and giving
4 advice on how costumers can prevent this from occurring."

5
6 להודעת הדוא"ל האמורה, צורף נוסח של מכתב שנועד להישלח אל הלקוחות, בעלי המכונניות
7 מהדגם הנדון, שעניינו מידע חשוב בעניין הפעלת בלם היד (Important information regarding
8 "handbrake operation"). במכתב מובאת הנחייה בצירוף תמונות, שלפיה בעת עצירת המכוננית, יש
9 למשוך את בלם היד מבלי ללחוץ או לגעת בלחצן השחרור של ידית הבלם, ובתחילת נסיעה, יש
10 לשחרר את הבלם במשיכה קלה, ללחוץ על הלחצן, ואז להוריד את ידית הבלם. בהסברים המלווים
11 בצילומים, חוזרת ההוראה המפורשת, שלא לגעת בלחצן בעת עצירת המכוננית. מודגש כי בעת עצירת
12 המכוננית על הנהג לא רק שלא ללחוץ עליו, אלא לא לגעת בו. כמו כן מובאות הנחיות באשר לאופן
13 שבו יש לנהוג בעת החניית המכוננית במורד או בעליה.

14
15 במכתב המופנה אל הלקוחות, נאמר באופן ברור ששחרור הלחצן בידית הבלם, בין אם נעשה באופן
16 מכוון ובין באופן שאינו מכוון, עשוי להביא לכך שיעילות בלם היד לא תהיה מספקת, ואם המכוננית
17 מוחנית במורד, הדבר עלול להביא להתדרדרותה. מסיבה זו התבקשו הלקוחות להקפיד שלא לגעת
18 בלחצן. הלקוחות התבקשו לקרוא את ההנחיות שצורפו כאמור, וליידע את כל משתמשי המכוננית על
19 אודותן. עוד נאמר במכתב ללקוחות, שבמועד מאוחר יותר, הם ייקראו אל מוסכי החברה, לשם
20 החלפת בלם היד שבמכונניותיהם.

21
22 בשל חשיבות הדברים, נביא את המכתב כלשונו:

23
24 "Dear Civic Owner,

25
26 As part of Honda's continuous quality monitoring activities, we have
27 become aware that if the handbrake is applied with release button
28 intentionally or unintentionally depressed, the handbrake efficiency
29 may not be enough if the vehicle is parked on a gradient and there is
30 a possibility that the vehicle may roll down a slope.

31
32 The owners manual in your vehicle informs you to apply the
33 handbrake by pulling the lever fully and to push the release button
34 only when releasing the handbrake lever. We would like to remind
35 you to apply the handbrake specifically WITHOUT touching the
36 release button. If these operating conditions are followed the
37 handbrake efficiency of your vehicle is unaffected.
38

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכוניות ומשאיות בע"מ

1 Please read the attached instructions which describe how to use the
2 handbrake in the most effective way and ensure you pass this
3 information to any other drivers of your vehicle.
4

5 In order to reduce the necessity of such conscious operating
6 precautions during your continued usage of the vehicle, we will
7 contact you at a later date and ask you to visit your dealer to have a
8 modified handbrake lever fitted to your vehicle.
9

10 ..."
11

12 11. בהודעת דוא"ל נוספת שנשלחה מהיצרן אל הנתבעת ביום 10.10.2007, מובא הסבר מפורט
13 יותר בעניין הצורך בהחלפת בלם היד במכוניות (תב/5).
14

15 הודעת הדוא"ל נפתחת בכך שהגיעו דיווחים, בעיקר מאנגליה ומספרד, על מכוניות שהתדרדרו
16 לאחר שהוחנו, ועל מכוניות שידית הבלם המותקנת בהן, נשמטה לאחר שנמשכה לעצירה. בהודעה
17 גם מוזכרים דיווחים על מקרים של מכוניות שניזוקו כתוצאה מהתדרדרותן, ובמקרה אחד
18 באנגליה, נפגע אדם בידו או ברגלו.
19

20 בהמשך ההודעה מובא דיווח על הבדיקות שנעשו, על כך שככלל מצב שבו הידית משתחררת מ"שן"
21 אחת זהו מצב רגיל, אך בדגם הנדון, עשוייה להיות השתחררות של הידית מיותר מ"שן" אחת. עוד
22 נאמר, שמהבדיקות שנערכו עלה שהדרך למניעת תקלות כמתואר, היא בכך שידית בלם היד תופעל
23 מבלי להשתמש בלחצן.
24

25 נמעני המכתב התבקשו פעם נוספת לשלוח ללקוחות הסברים להפעלת ידית הבלם על-פי ההנחיות
26 המיוחדות שהובאו קודם לכן, וכן נאמר שבתחילת שנת 2008 יחלו בהחלפת ידית בלם היד והחלקים
27 הרלוונטיים, כמפורט שם.
28

29 שאלת הדיווח לתובע על אופן הפעלת בלם היד והצורך בהחלפתו (3)

30
31 12. מר אהוד אברהמי, מנהל המכירות של הנתבעת, אישר בעדותו שהתכתבויות הדוא"ל
32 האמורות הגיעו אליו ביום 10.10.2007 (עמ' 35 בפרוטוקול, שורות 17-28). לפי עדותו, הוכן מכתב
33 שהיה מופנה אל הלקוחות שכבר רכשו מכוניות מהדגם הנדון, שבו הוסבר כיצד יש להפעיל את בלם
34 היד. באשר למכוניות שטרם נרכשו, הונחו אנשי השירות למסור את המכתב בעת מסירת המכונית.
35 במכתב אמורות היו להיות הוראות להפעלת ידית בלם היד, וכן הודעה לרוכשים על כך שבחודש
36 אפריל 2008 הם יוזמנו כדי להחליף את ידית בלם היד (שם, עמ' 36, עמ' 41).
37

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

- 1 מכתב זה נכתב על-ידי מר אברהמי רק ביום 3.12.2007 (נת/19), כחודשיים לאחר שקיבל את
2 ההודעות מהיצרן, ונשלח אל מר אלי צדוק, מנהל המכירות של הנתבעת, אל מר רונן מזרחי מאתר
3 המסירה של המכונניות המשווקות על-ידי הנתבעת, ואל מנהל השיווק מר עוזי גונן. במכתב הוסבר
4 הצורך להסביר לרוכשים כיצד יש להפעיל את בלם היד בצורה נכונה, וכן הנחיה להוספת דף
5 הסברים לספר הרכב. במכתב של אברהמי גם הודגש שיישום סעיף זה נתון לאחריות אתר המסירה,
6 גם נאמר בו נאמר שלקראת חודש אפריל 2008 יוזמנו כאמור, רוכשי המכונניות להחלפת ידית בלם
7 היד לידית משופרת. אולם אין במכתב הפנימי האמור כל הנחיה לדווח לרוכשים על כך שמתוכנן
8 להחליף את ידית בלם היד. למכתב גם צורף נספח הכולל "תשובות לשאלות נפוצות" שיכול לסייע
9 לנציגי הנתבעת, העשויים להיתקל בשאלות שיציגו להם לקוחות.
10
11 13. בעדותו אמר מר אברהמי, שלאחר שנשלח מכתבו הוכן דף ההסבר בהתאם להוראות היצרן
12 (נת/ב3), ובהתאם להנחייה שניתנה לצוות מסירת המכונניות, נמסר דף ההסבר לרוכשי המכונניות
13 בעת מסירתן. צוות המסירה גם הונחה לחדד לרוכשים את ההנחיות המיוחדות של הפעלת בלם היד
14 (עמ' 36). באשר ללקוחות שכבר רכשו את המכוננית, אמר שנשלחו מכתבים שבהם נאמר שהם יוזמנו
15 להחלפת בלם היד בחודש אפריל (עמ' 41. דוגמה למכתב כזה שנשלח עוד בחודש דצמבר 2007 –
16 נת/18). יחד עם זאת מר אברהמי אישר, שאלו שרכשו את המכוננית לאחר מועד זה, ובהם התובע,
17 לא קיבלו מכתב המודיע על הצורך בהחלפת בלם היד. זאת לדבריו, גם מאחר שעיקר ההנחייה היה
18 הוראות שימוש נכונות בבלם היד, וגם מהטעם שלא הונחו על-ידי היצרן להודיע על הצורך בהחלפה
19 כבר בעת הרכישה (עמ' 44-45). ללקוחות אלו, וביניהם התובע, נשלחו מכתבים המודיעים על הצורך
20 בהחלפת בלם היד רק בחודשים אפריל ומאי 2008, לאחר הגעת הידיות המשופרות (עמ' 45).
21
22 14. מר אלי צדוק, מנהל המכירות הארצי של הנתבעת, לא היה מודע להודעות הדוא"ל שנשלחו
23 מהיצרן ולתוכנן, והכיר רק את הנחיותיו של מר אברהמי, שנמסרו לו במכתבו הנזכר מיום
24 3.12.2007. הנחיות אלו נמסרו על-ידו למנהלי הסניפים, ובהם למר דוד הוטה, מנהל הסניף של
25 הנתבעת בירושלים, ששם נמסרה המכוננית לתובע, ואלו היו ההנחיות היחידות שמסר (עמ' 46-47).
26 מר צדוק גם אישר שההנחייה כללה רק את הוספת דף ההסברים לספר הרכב, אך לא הייתה הנחייה
27 להסביר את הדברים בעל-פה לרוכשים בעת מסירת המכונניות, ואף לא הייתה הנחייה לדווח להם על
28 כך שיוזמנו להחליף את ידית בלם היד (עמ' 48). עוד אמר, שאתר המסירה, הוא זה שהיה אחראי על
29 הוספת דף ההסבר לספר הרכב (עמ' 49).
30
31 15. מר דוד הוטה, מנהל סוכנות הנתבעת בירושלים, אישר שגם הוא קיבל את מכתבו של
32 אברהמי מיום 3.12.2007. את ההנחיות שבמכתב מסר למר משה כהן, שהיה מי שמסר לרוכשים את
33 המכונניות במועד הרלוונטי, אך הוא לא זכר כיצד בדיוק מסר למר כהן את ההנחיות (עמ' 49). מר
34 הוטה לא ידע להשיב אם ידע שבכוונת הנתבעת לזמן את רוכשי המכונניות להחליף את בלם היד,
35 וממילא שלא ידע אם הדבר נאמר לרוכשים (עמ' 50). הוא גם הסביר שלדעתו, לא היה זה תפקידו

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

- 1 של נציג המכירות לדווח לרוכשים על כך שכעבור מספר חודשים יוחלף בלם היד, מכיוון שזהו "עניין
2 טכני", שאינו קשור לאנשי המכירות (עמ' 51).
- 3
- 4 16. מר משה כהן, היה במועד הרלוונטי יועץ שירות אצל הנתבעת ומי שהיה אחראי על מסירת
5 המכוניות החדשות לרוכשים בסניף של הנתבעת בירושלים. לגבי ההנחיות שהתבקשו למסור
6 ללקוחות בעניין בלם היד אמר, שלא היו אלו הנחיות חדשות, אלא חידוד של "דבר שהוא בגדר ידוע,
7 לא משהו חדש" (עמ' 29, שורה 18). לדבריו, ההנחיה בעניין זה הייתה רק להקפיד על מתן הסבר
8 בעניין, וכך אמנם נעשה (עמ' 33). הוא לא ידע על הרקע להוצאת ההנחיה בעניין בלם היד, ואף לא
9 ידע שדווח על מקרים שאירעו בחוץ לארץ, שבהם מכוניות מהדגם הנדון התדרדרו לאחר שהוחנו
10 בשיפוע (עמ' 29). כך גם לא ידע שרוכשי המכוניות מדגם זה יוזמנו להחליף את בלם היד (עמ' 30). מר
11 כהן העיד שבדרך-כלל ספר הרכב ומסמכים נוספים מצויים בתוך תיק פלסטיק שנמסר לידי רוכש
12 המכונית. כך גם דף ההנחיות האמור צורף לתיק זה, יחד עם מסמכים נוספים שהיו מקופלים בתוך
13 תיק הפלסטיק. אולם לפי דבריו, הגם שלא זכר את המקרה הספציפי הנדון, ככלל, בעת מסירת
14 מכונית, הוא נהג לעבור עם רוכש המכונית על כל מערכות המכונית, לרבות מערכות ההילוכים ואופן
15 השימוש בבלם היד (עמ' 31-32).
- 16
- 17 17. המכונית נמסרה לתובע ביום 20.2.2008 והמכונית התדרדרה בחודש מרץ 2008. אין
18 מחלוקת שהמכתב שהיה אמור להיות מופנה אל הלקוחות בעניין הצורך והכוונה להחליף את בלם
19 היד, ובעניין השימוש בו עד החלפתו, נשלח אל התובע רק ביום 11.5.2008 (תב/6), לאחר שהמכונית
20 כבר התדרדרה, ולאחר שימים ספורים קודם לכן, כבר הוחלף בה בלם היד.
- 21
- 22 בתצהירו הצהיר התובע (בפסקה 8), שבעת שהמכונית נמסרה לו, ניתן לו גם הסבר כללי לגבי הפעלת
23 המכונית. אולם לא ניתן לו כל הסבר בעניין בלם היד, ואף לא בעניין הצורך בהחלפתו. לדבריו, נאמר
24 לו שבעת החניית המכונית, יש לשלב למצב "N" (הילוך סרק). מאחר שהיה רגיל לכך שבמכונית עם
25 תיבת הילוכים אוטומטית יש לשלב למצב "P" (חניה), ואילו בידית ההילוכים שבמכונית לא היה
26 מצב כזה, התעכב על עניין זה. התובע אמר עוד, שאמנם נמסר לו ספר הרכב, אך לא נאמר לו שעליו
27 לקרוא את הספר. בהתאם להנחיות שקיבל, אכן החנה את המכונית בעוד שידית ההילוכים משולבת
28 למצב "N", ומשך את ידית בלם היד.
- 29
- 30 בעדותו הוסיף, שלמחרת קבלת המכונית עיין בספר הרכב, ולא היה כל דף הנחיות כמו זה שהציגה
31 הנתבעת, המסביר באופן מיוחד כיצד יש לנהוג עם בלם היד. התובע חזר והדגיש את העובדה
32 שבהתאם להנחיות שקיבל, נאמר לו שעליו להחנות את המכונית במצב של הילוך סרק (עמ' 23). הוא
33 הוסיף שכלל לא הכיר ידית הילוכים מהסוג שמותקן במכונית, ולכן גם לא הייתה כל סיבה שלא
34 יפעל בהתאם להנחיות שקיבל, אילו אמנם קיבל, או בהתאם להנחיות היצרן המובאות בספר הרכב,
35 אילו הופנתה תשומת ליבו אליהן (עמ' 22-23).

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונות ומשאיות בע"מ

1
2 בעדותו, גם חזר התובע על הדברים שהובאו בתצהירו, שלא נאמר לו דבר בעניין הצורך בהחלפת
3 ידית בלם היד, וכי אילו ידע על כך, היה נמנע מרכישת המכונת (פסקה 16 בתצהיר; עמ' 25). הצורך
4 בהחלפת ידית בלם היד נודע לתובע לראשונה, לאחר שהידית כבר הוחלפה.

5
6 18. הגב' עפרה ברפי, אישתו של התובע, היא זו שהחנתה את המכונת ביום שבו המכונת
7 התדרדרה, וכפי שעלה מעדותה ומעדותו של התובע, בדרך-כלל היא זו שנהגה במכונת. בפעם
8 הראשונה שנהגה, הסביר לה התובע כיצד יש להפעיל את מערכות המכונת, ובין השאר הפנה את
9 תשומת לבה לכך שאין בידית ההילוכים מצב של "P", ולכן בעת החניית המכונת יש לשלב למצב
10 של "N", וכך עשתה (עמ' 25-27). בחודש מאי, הוכנסה המכונת למוסך להשלמת תיקון הנוק שנגרם
11 למכונת בעקבות התדרדרותה. רק בעת הוצאתה מהמוסך נודע לגב' ברפי לראשונה, שצריך היה
12 להחליף את ידית בלם היד, ושזו הוחלפה בעת שהמכונת הייתה במוסך (פסקה 14 בתצהירה).

13
14 **(4) התדרדרות המכונת**

15
16 19. ביום 12.3.2008, לאחר שהגב' עפרה ברפי החנתה את המכונת בכביש הנתון בשיפוע,
17 המכונת התדרדרה ונבלמה במכונת אחרת במורד הרחוב, וכתוצאה מכך נגרם למכונת נזק קשה.

18
19 אופן פעולתיה של הגב' ברפי תוארו בתצהירה (פסקאות 7-10), ועל כך גם חזרה בעדותה (עמ' 27-
20 25). מדבריה אלו עולה שבמועד האמור, בין השעה 7:30 לשעה 8:00 בבוקר, החנתה הגב' ברפי את
21 המכונת סמוך למקום עבודתה בשכונת תלפיות בירושלים, ברחוב איחוד הכפר, הבנוי במורד. לאחר
22 העמדת המכונת, שילבה היא להילוך "N" (הילוך סרק), הרימה את בלם היד, הוציאה את
23 המפתחות ממתג ההתנעה, יצאה מהמכונת ונעלה אותה באמצעות שלט המכונת. בשעה 8:30
24 התקשר אליה התובע ושאל היכן המכונת, ולבקשתו הלכה לחפשה. אז התברר לה שהמכונת
25 התדרדרה במורד הרחוב והתנגשה במכונת אחרת. בעת המתנתה לתובע, ראתה שידית בלם היד לא
26 הייתה משוכה, אלא מורדת.

27
28 מעדותו של מר איוב שוויקי, שעובד עם הגב' ברפי, כמו גם מתצהירו, עולה שבעת שהגיע לעבודתו,
29 בערך בין השעה 8:00 לשעה 8:10, הבחין במכונת חונה במקום שבו הוחניתה על-ידי הגב' ברפי. כך
30 שמעדותו ניתן ללמוד שהתדרדרות המכונת לא הייתה מיידית. בעדותו גם הוסיף, שהוא בטוח
31 שראה שגלגלי המכונת פנו לכיוון המדרכה, ושיכול היה להבחין בכך בשל הכיוון שממנו הוא מגיע
32 אל העבודה (עמ' 14, שורות 15-16).

33

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

20. לאחר שהמכוננית ניזוקה כמתואר, היא הובאה אל מוסך של הנתבעת לתיקון, שנמשך שבעה ימים. בעת התיקון חסרו חלפים שהוזמנו על-ידי הנתבעת, ובחודש מאי הודיעו לתובע שהחלפים התקבלו, והוא התבקש להביא את המכוננית אל המוסך להשלמת התיקון.

רק בעת הוצאת המכוננית מהמוסך, נמסר לגב' ברפי כאמור, שידית בלם היד הוחלפה. התובע ביקש לברר מדוע נעשתה החלפה זו, והוסבר לו שבכל המכונניות מהדגם הנדון, מוחלפות ידיות בלם היד. עוד הוסבר לתובע, שהוא עתיד לקבל מכתב ובו קריאה להגיע אל המוסך כדי להחליף את ידית בלם היד, אך מאחר שזו כבר הוחלפה, הוא יכול להתעלם מהמכתב. מכתב כאמור, כפי שכבר נאמר קודם לכן, אכן נשלח אל הנתבע ביום 11.5.2008 (תב/6).

21. מטעם התובע הוגשה חוות-דעתו של מהנדס מיכון, מר אהוד אסטרן. בחוות-דעתו עוסק המהנדס בתקלה שלדעתו, נמצאה בידית הבלם ובתיקונים שנעשו בה, וזאת על-פי המסמכים של היצרן עצמו. בעלי הדין העלו טענות שונות בעניין חוות-דעת זו, המסמכים והמידע שעמדו לנגד עיניו של המומחה בעת מתן חוות הדעת והבדיקות שערך. לא ראיתי צורך להכריע בכל אלו מאחר שאני סבורה שחשיבותה היא בקביעותיו, שלא נסתרו, באשר לתפקידו של בלם היד בעת החניית מכוננית בכלל, ולא בהכרח במקרה הנדון.

כאמור בחוות הדעת, הפעולה של הרמת בלם היד בעת החניית רכב, נועדה לבלום את הרכב אפילו אם ידית ההילוכים שולבה להילוך סרק, וזאת בכל שיפוע ובכל דרך שבה הוחנתה המכוננית. על-פי חוות הדעת, שילוב של תיבת ההילוכים להילוך (בין שילוב להילוך "A" ובין להילוך "R"), נעשית רק ליתר ביטחון. מכאן מסקנתו, כי אלמלא הפגם שהיה בידית ההילוכים, לא הייתה המכוננית מתדרדרת, גם במצב שבו שולבה ידית ההילוכים למצב של "N" (פסקה 5.6 בחלק "סיכום ומסקנות". ראו עוד בעדותו, עמ' 6-10), מצב אשר לטענת הנתבעת, הוא בניגוד להנחיית היצרן בספר הרכב ובהנחיות שניתנו לתובע בעת מסירת המכוננית.

מכירת המכוננית (5)

22. על העובדות הרלוונטיות לנושא מכירת המכוננית עמדנו בפתח הדברים, ודומה שבעיקרן, אינן שנויות במחלוקת. בעניין זה הצהירו התובע ורוכש המכוננית, מר ג'רארד דנה, והם גם העידו על כך (עדותו של מר דנה, בעמ' 10-11), שביום 18.8.2008, מכר התובע את המכוננית למר דנה, תמורת 125,000 ₪.

בעניין שווי המכוננית בעת מכירתה הוגשה מטעם התובע חוות-דעת השמאי דורון עד, שאף נחקר עליה (עמ' 15-20), ובמסגרתה עסק גם בפגם שלפי עמדתו, היה בבלם היד.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

ה. דיון

(1) שאלת האחריות

23. המחלוקת העיקרית בין הצדדים היא כאמור, בשאלת הסיבה שהובילה להתדרדרות המכוננית. לטענת התובע, המכוננית התדרדרה בשל פגם שהיה בבלם היד שהיה מותקן במכוננית, ולפיכך התובעת היא זו שאחראית לתוצאותיה של התדרדרות המכוננית. מנגד טוענת הנתבעת, שהתדרדרות המכוננית נבעה משימוש לא נכון במכוננית, ולפיכך אין היא אחראית לנזקים שנגרמו כתוצאה מהתדרדרותה.

בפתח הדברים הערנו שממחלוקת זו נגזרים נושאים נוספים, שגם ביחס אליהם הצדדים חלוקים, בעיקר בהיבט העובדתי, אך גם בהשלכה שיש לאותן עובדות על שאלת אחריותה של הנתבעת לנזקי המכוננית.

תחילה נעסוק באותן ארבע מחלוקות עיקריות, לאור העובדות שעליהן עמדנו ולאור הראיות שהובאו מטעם הצדדים.

השאלה הראשונה: האם אמנם בלם היד במכוננית מהדגם הנדון היה פגום

24. הנתבעת עשתה כל אשר לאל ידה כדי להראות ולהסביר שבלם היד לא היה פגום, אלא שצריך היה לשפר אותו. כך למשל, התעכבה ארוכות על טענתה שהקריאה לבעלי המכונניות מהדגם הנדון לסור אל מוסכיה להחלפת בלם היד לא הייתה "קריאה חוזרת" (Recall), אשר מחייבת דיווח למשרד התחבורה (בהתאם לצו הפיקוח על מצרכים ושירותים (יבוא רכב ומתן שירותים לרכב), התשל"ט-1978), אלא הייתה רק "קריאת שירות" (PUD), שנועדה לשפר את המכוננית.

לא ראיתי כל חשיבות או צורך לעסוק בכך. ככל שיש השלכה להבחנה זו, היא רלוונטית ליצרן או ליבואן. מבחינת בעל המכוננית, סוגה של הקריאה אליו, כדי שיביא את מכונניתו אל המוסך לשם החלפת חלק זה או אחר במכוננית, אינה מעלה או מורידה. מבחינתו ישנה חשיבות לחלק שאותו יש להחליף ולהשלכה שיש לאותה החלפה, או לכך שהחלק לא הוחלף. כך בעוד שברי כי אינה דומה החלפת חלק הדרושה מטעמים בטיחותיים, לזו הדרושה לשיפור הנוחות או מראה המכוננית.

25. לאור העובדות שעליהן עמדנו קודם לכן, דומה כי לא יכולה להיות מחלוקת שעוד בחודש אוקטובר 2007 ידע יצרן המכוננית, וידעו נציגיה של הנתבעת, על ליקוי כלשהו בידיית בלם היד, או על האפשרות שתאבד מיעילותה, כלשון נציג היצרן: "potential loss of handbrake efficiency". כך

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1 שאין רלוונטיות רבה לאופן שבו יכונה "ליקוי" זה, אם זו תקלה, פגם, כשל, או כל מונח אחר שנוח
2 לנתבעת להשתמש בו כדי לתאר את חוסר היעילות של בלם היד.
3
4 ליקוי זה היה מהותי מאוד, ולא היה בגדר פגם בנוחות השימוש במכוננית או במראה המכוננית, אלא
5 פגם בטיחותי. על-פי דיווחים שהתקבלו אצל היצרן, דובר במצב שבו ידית בלם היד משתחררת
6 מעצמה, ובמצב שבו מכונניות שהוחנו בשיפוע התדרדרו. על-פי הדיווחים שהתקבלו אצל היצרן, אף
7 דווחו מקרים של מכונניות שניזוקו כתוצאה מהידרדרותן, ואף דווח מקרה של פגיעה כתוצאה מכך.
8
9 אין צורך להכביר מילים על כך שבלם יד הוא אביזר בטיחותי וחיוני, ושאף אין צורך בהסברים על
10 כך שהתדרדרות מכוננית חונה עלולה להיות הרת אסון.
11
12 26. מהתכתבויות הדוא"ל שהוחלפו בין היצרן לבין הנתבעת, ומההנחיות שעל-פי הוראת היצרן,
13 הוצאו כאן בארץ והופצו בקרב עובדי הנתבעת, עולה באופן חד משמעי, שלנוכח התקלה שנמצאה,
14 ועד להחלפת בלם היד, נדרשו בעלי המכונניות מהדגם הנדון לפעול בצורה שונה וחריגה בעת החניית
15 מכונניותיהם. כפי שעמדנו על כך קודם לכן, אחת ההוראות הייתה להיזהר ממגע כלשהו עם לחצן
16 השחרור של בלם היד. בהנחיות היצרן, ובהנחיותיה של הנתבעת ושל ספקים אחרים בעולם,
17 שאמורים היו לפעול על-פי הנחיות היצרן, הובהר והודגש חזור והדגש, שעל הנוהגים במכוננית בדגם
18 הנדון, לא רק שלא ללחוץ על הלחצן, אלא שלא לגעת בו. לשם כך אף הוצאו מכתבים בליווי תמונות
19 הנחיות, ואזהרות לבל ייגעו בלחצן.
20
21 אכן, כפי שעולה מאותה התכתבות דוא"ל, ובייחוד מהמאוחרת יותר, היצרן ביקש לשמור על
22 "פרופיל נמוך" כדי שלא לפגוע בשוק מכירת המכונניות המיוצרות על-ידו. אך יחד עם זאת, הוציא
23 כאמור, הנחיות לשימוש "לא טבעי" בידי בלם היד, תוך הזהרה להימנע מנגיעה כלשהי בלחצן של
24 ידית הבלם, ואף פעל להזמנת ידיות אחרות משופרות, תוך עריכת תוכנית להחלפתן בכל המכונניות
25 מהדגם המדובר.
26
27 החלפה זו של ידית בלם היד, לפי מכתבי היצרן, אמורה הייתה להתבצע בתחילת שנת 2008. בישראל
28 נעשתה החלפת ידיות בלם היד רק כעבור מספר חודשים, בחודשים אפריל ומאי 2007.
29
30 27. לפיכך, אפילו יטען מי שיטען, שדובר במקרים ספורים בלבד שבהם בלם היד השתחרר
31 במכונניות מהדגם הנדון, די במידע שהובא והוכח, שלפיו היו מקרים כאלו, ובשל כך הוחלפה ידית
32 בלם היד במכונניות מדגם זה, כדי להצביע על פגם או כשל בטיחותי חמור שהיה במכוננית. אלמלא
33 כן, חזקה על היצרן שלא היה פועל להחלפת ידית הבלם. נמצא אם כן, שיש להשיב לשאלה הראשונה
34 בחיוב, שידית בלם היד במכוננית אכן הייתה פגומה, באופן שסיכן את משתמשי המכונניות מהדגם
35 הנדון, וכך גם את עוברי הדרך סמוך למקום החנייתן, אם הוחנו בשיפוע.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

השאלה השנייה: האם הנתבעת ידעה על הפגם, ואם כן, האם גילתה עובדה זו לתובע

28. לא יכולה להיות מחלוקת שהנתבעת ידעה על הפגם בידית בלם היד. כפי שכבר פורט, היצרן שידע על הפגם, לאחר שקיבל דיווחים על אודותיו, אף דיווח על כך לספקים ברחבי העולם ובהם גם הנתבעת. היצרן אף הוציא הנחיות כיצד לידע את רוכשי המכונניות על פגם זה, וכיצד להיזהר מהשלכותיו. כך גם נערך היצרן להחלפת ידית בלם היד לידית שבה לא מצוי הפגם שעלול להביא לאי תפקודו של הבלם, או לאובדן יעילותו, ובשל כך להתדרדרות מכונניות החונות בשיפוע.

29. מאחר שאין מחלוקת שהיצרן, וכך גם התובעת, היבואן, ידעו על הפגם כבר בחודש אוקטובר 2007, בעוד שהתובע רכש את המכוננית רק בחודש פברואר 2008, יש לבחון, אם הנתבעת גילתה לתובע על קיומו של הפגם בידית בלם היד.

לאחר בחינת מכלול הראיות, שעיקריהן הובאו קודם לכן, הגעתי לכלל מסקנה שהנתבעת לא יידעה את התובע שישנו פגם בידית בלם היד, לא הזהירה אותו כיצד להימנע מתקלות בשל פגם זה, ואף לא הביאה לידיעתו שיש צורך בהחלפת בלם היד.

30. הנתבעת צריכה הייתה ליידע את התובע, כבר בעת רכישת המכוננית, שישנו פגם בבלם היד, ושיש צורך בהחלפת הידית. טענת התובע שהדבר לא נעשה לא נסתרה, ואף נתמכה בדבריו של מר דוד הוטה, מנהל סוכנות הנתבעת בירושלים, שאמר שלא היה זה תפקידו של נציג המכירות לדווח לרוכשים על הפגם ועל הצורך בהחלפת הידית, מאחר שזהו "עניין טכני" (עמ' 51).

משפעלה הנתבעת כאמור, מבלי לידע את התובע בעניין הפגם ובעניין הצורך בהחלפת הידית, הפרה הנתבעת את חובותיה לפי חוק מכר, התשכ"ח-1968. מכירת מכוננית כמתואר מהווה אי התאמה של הממכר, כמשמעו בסעיף 11 בחוק זה, הקובע כי "המוכר לא קיים את חיוביו אם מסר", נכס שאינו מתאים, לפי אחת מחלופות סעיף זה. בענייננו, לא מלאה הנתבעת את חובותיה לתובע, בין בכך שמסרה לו "נכס שאין בו האיכות או התכונות הדרושות לשימושו הרגיל או המסחרי או למטרה מיוחדת המשתמעת מן ההסכם" (ס"ק (3)), ובין מאחר שמסרה "נכס שונה או ... תיאור שונה מן המוסכם" (ס"ק (2)), או "נכס שאינו מתאים מבחינה אחרת למה שהוסכם בין הצדדים" (ס"ק (5)), וראו גם ס"ק (4).

במכירת המכוננית, תוך ידיעה על פגם הדרוש תיקון בה, מבלי לידע את הרוכש-התובע, הנתבעת גם הפרה את חובותיה מכוח חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981, ובעיקר את הוראת סעיף 2, שעניינה "איסור הטעיה". הנתבעת הטעתה את התובע בעניין טיב הנכס (ס"ק (א)(2)), ובעניין הסיכונים הכרוכים בו (ס"ק (א)(4)), וראו גם ס"ק (א)(14).

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

השאלה השלישית: האם בעת מסירת המכוננית קיבל התובע את מלוא המידע

31. מן העדויות שנשמעו, שעל עיקרי תוכן עמדנו קודם לכן, ומן המסמכים שהוגשו על-ידי הצדדים, ניתן לקבוע כי בעת מסירת המכוננית לתובע לא נאמר לו דבר על כך שיוזמן להחליף את בלם היד. מר משה כהן, שהיה מי שמסר לתובע את המכוננית העיד, שאפילו לא ידע על כך שרוכשי המכונניות מהדגם הנדון יוזמנו להחלפת בלם היד. בדומה, גם אין מחלוקת שגם אם אמנם בתחילת חודש דצמבר 2007, החלה הנתבעת לשלוח הודעות על כך שבלם היד יוחלף, לאלו שכבר רכשו את המכוננית, לא נמסר מידע שכזה לאלו שרכשו את המכוננית במועד מאוחר יותר. כך גם לא נמסר מידע זה לתובע, שרכש את המכוננית בחודש פברואר 2008. המכתב שבו נאמר לתובע, שיש צורך להחליף את בלם היד נשלח אליו רק בחודש מאי, לאחר שידיית בלם היד כבר הוחלפה, אגב השלמת תיקון המכוננית במוסך בחודש מאי.

32. שאלה נוספת היא, אם בעת שהמכוננית נמסרה לתובע, ניתן לו מלוא המידע באשר לשימוש בבלם היד, באופן שיימנע את התדרדרות המכוננית לאחר החנייתה בשיפוע.

מדברי עדיה של הנתבעת עולה, שהיא לכאורה, פעלה בהתאם להנחיות היצרן, ודאגה להדפסת דף מידע שבו מופיעה הנחיה כיצד להפעיל את בלם היד. דבר שנעשה רק בתחילת חודש דצמבר 2007, ולא סמוך למועד שבו הונחתה לפעול כך. כך גם עלה, שמוסרי המכונניות, ובהם מר משה כהן, הונחו לחדד את ההנחיות בעניין אופן הפעלתם של בלם היד ושל ידית ההילוכים בעת החניית המכוננית. אך מדברי מר כהן עלה, שמבחינתו, לא דובר במידע שונה או חדש, וכי אפילו לא ידע מדוע נדרש לחדד את ההנחיה בעניין. מסיבה זו, כך נראה, הסביר את הדברים כפי שהסביר דברים אחרים על-פי הוראות ספר הרכב, ובכל מקרה, לא הפנה את התובע באופן מיוחד להנחיה שאמורה הייתה להימצא בדף נפרד, ואמורה הייתה מצורפת אל ספר הרכב (עמ' 32-33). מסיבה זו, כך נראה, גם לא טרח מר כהן להזהיר את התובע מפני מגע עם לחצן השחרור שבידיית בלם היד. מר כהן, מטבע הדברים, גם לא זכר את מסירת המכוננית הנדונה, מאחר שבאותה תקופה, כך לדבריו, מסר מאות מכונניות (עמ' 28), כך שאפילו פעל כאמור, לא יכול היה להעיד על כך.

התובע דווקא זכר היטב את מסירת המכוננית לידיו. לפי דבריו, לא הופנה לדף הנחיה מסוים בעניין אופן החניית המכוננית, ולדבריו, אף לא נמצא דף שכזה בתיק שבו היה ספר הרכב. כפי שפורט קודם לכן, מאחר שידיית ההילוכים הייתה שונה ממה שהכיר, ולא היה בה סימון של האות "P" לחניה, התעכב על האופן שבו יש לפעול בעת החניית המכוננית. לדברי התובע, ההנחיה שקיבל הייתה שבעת החניית המכוננית יש לשלב את ידית ההילוכים להילוך סרק, וכך גם הנחה את אשתו.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1 ההנחיה, ככל שניתנה, לשלב את ידית ההילוכים להילוך סרק, היא אכן הנחיה תמוהה, ותמוה
2 שהתקבלה כהנחיה סבירה על-ידי התובע, שהעיד על עצמו שהוא חובב מכונניות ומבין בעניינים אלו.
3 הילוך סרק הוא מצב שבו המכוננית אינה נבלמת על-ידי המנוע, אלא רק על-ידי הבלמים, כך שמשקל
4 הרכב ונטייתו להתדרדר בשיפוע אכן פועלים בניגוד לבלמים.

5
6 יחד עם זאת, מאחר שלא עלה בידי הנתבעת לסתור את גרסת התובע, שלא הונחה אחרת, או שלא
7 הוזהר בעניין התקלה בבלם היד, אין לי אלא לקבל את דברי התובע, שהיו אמיינים בעיני, שכך
8 הונחה לפעול בעת החניית המכוננית. לכך מצטרפת גם העובדה שבעוד שהתובע ידע שמכונניתו
9 "מתנהגת" כמכוננית אוטומטית, ומאחר שלא היה סימון של חניה (P), היה מקום להניח שיש דבר
10 חריג נוסף במכוננית הנדונה, והוא שבעת החנייתה יש לשלב להילוך סרק. כך גם מקובל עליי הסברו
11 ההגיוני מאד של התובע, שקנה את מכונניתו במיטב כספו, וכי לא הייתה כל סיבה שלא יפעל בהתאם
12 להנחיות היצרן, ובייחוד אם פעולה בניגוד להנחיותיו עשויה להסב נזק למכוננית (עמ' 24).

13
14 33. המסקנות העולות בהקשר זה הן אפוא, שבעת שהמכוננית נמסרה לתובע, לא נאמר לו דבר
15 בעניין התקלה בבלם היד שדווחה לנתבעת. כך גם לא נאמר לו שיהיה צורך להחליף את ידית בלם
16 היד. לתובע גם לא נמסר דף ההנחיות שאמור היה להיות מצורף לספר הרכב, וכך גם לא הופנתה
17 תשומת לבו לתוכנה של אותה הנחיה. באשר לאופן החניית המכוננית, לא ניתן לתובע הסבר נכון,
18 ונראה כי לא זו בלבד, אלא שדווקא ניתן לו הסבר שגוי, כאמור.

השאלה הרביעית: סיבת התדרדרות המכוננית – האם בשל הפגם או בשל שימוש לא נכון

19
20
21
22 34. מעדותה של הגב' עפרה ברפי, שהחנתה את המכוננית, עולה שהיא החנתה את המכוננית
23 בהתאם להנחיות שקיבלה מהתובע, שהיו ההנחיות שהוא קיבל. היא שילבה את ידית ההילוכים
24 להילוך סרק והרימה את ידית בלם היד. המכוננית שהוחנתה בשיפוע, התדרדרה כעבור זמן קצר,
25 בעוד שידית בלם היד השתחררה ונמצאה משוחררת ומורדת.

26
27 טענות התובע הן כאמור, שהמכוננית התדרדרה בשל הפגם בבלם היד ומאחר שלא ניתנו לו הנחיות
28 נכונות להחניית המכוננית בכלל, ובשיפוע בפרט. מנגד כאמור, טוענת הנתבעת, שהעובדה שהמכוננית
29 לא הוחנתה בהתאם להנחיות היצרן, היא הגורם לכך שהתדרדרה.

30
31 35. אין מחלוקת שאכן המכוננית, שהוחנתה כאמור, בשיפוע, לא הוחנתה בהתאם להוראות
32 היצרן, כך גם השימוש בהילוך סרק בעת החניית מכוננית בכלל, ובשיפוע בפרט, תמוהה. יחד עם
33 זאת, כפי שכבר נאמר, לא עלה בידי הנתבעת להוכיח שאכן ניתנו לתובע הנחיות אחרות, ואף לא
34 עלה בידיה להראות שהתובע הופנה אל הוראות היצרן באשר לאופן שבו יש להחנות את המכוננית
35 בכלל, ובייחוד לאחר שהתגלה הפגם בידית בלם היד.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1
2 לכך גם מצטרפת העובדה, שאפילו הוחנתה המכוננית בניגוד להוראות היצרן, אלמלא התקלה
3 שהייתה בידיה בלם היד שהייתה ידועה ליצרן ולנתבעת, הידית לא אמורה הייתה להשתחרר.
4 כאמור בחוות-דעתו של המהנדס מר אהוד אסטרך, שלא נסתרה, "אלמלא הפגם בידיה בלם היד
5 שגרם להשתחררותה, הרכב לא היה מתדרדר, גם במצב הילוכים N" (פסקה 5.6 בחוות הדעת). על-
6 פי ההסבר המובא בחוות-דעתו שעליו כבר עמדנו, "הפעולה של הרמת בלם היד בעת חניית הרכב,
7 אמורה לבלום את הרכב גם אם ידית ההילוכים שולבה בהילוך N עקב טעות או שכחה מצד הנהג.
8 תפקיד ידית בלם היד לבלום הרכב במצב חניה, בכל שיפוע של הדרך. שילוב תיבת ההילוכים להילוך
9 A או R, נעשית ליתר ביטחון בלבד" (שם).

10
11 36. המסקנה העולה מכל אלו היא, שאפילו לא פעלה הגב' ברפי לפי הנחיות היצרן ואפילו שגתה
12 בכך ששילבה להילוך סרק בעת שהחנתה את המכוננית, הסיבה להשתחררות בלם היד ולהתדרדרות
13 המכוננית, היא בדיוק אותו פגם בבלם היד שעליו דיווח היצרן לנתבעת ולספקי המכוננית ברחבי
14 העולם, עוד בחודש אוקטובר 2007. אותו פגם שבגללו ניתנו הנחיות מיוחדות על-ידי היצרן, שבהן
15 הובהר כיצד על הנוהגים במכוננית לפעול עד להחלפת ידית בלם היד, ובכלל זה אזהרה שלא לגעת
16 בלחצן שבידית. הנחיות אלו לא נמסרו לתובע, וכפי שכבר נאמר, בעוד שהתובע הוכיח זאת, לא עלה
17 בידי הנתבעת לסתור את דבריו ולהראות שהתובע כן הונחה כיצד לפעול בעת החניית המכוננית
18 בכלל, ובייחוד בשיפוע. כך, ולו מן הטעם, שמי שמסר לתובע את המכוננית, כלל לא היה מודע לפגם
19 בידיה בלם היד ואף לא להנחיות המיוחדות שניתנו בשל כך, אלא רק התבקש לחדד את ההנחיות
20 המופיעות בספר הרכב.

(2) שאלת האחריות - מסקנות

21
22
23
24 37. התקשרותה של הנתבעת עם התובע בהסכם למכירת המכוננית בנסיבות שעליהן עמדנו,
25 ומכירת מכוננית עם פגם כמתואר, מבלי להביא את הדברים לידיעת התובע, או למצער, מבלי
26 להזהירו ולוודא היטב שהבין את האזהרות ואת כללי הבטיחות שלפיהם היה עליו לנהוג, היא
27 התנהלות חסרת תום לב, ובניגוד לחובה לנהוג בתום לב ובדרך מקובלת במשא ומתן לקראת כריתתו
28 של חוזה (סעיף 12 בחוק החוזים (חלק כללי), התש"לג-1973).

29
30 לא זו בלבד, אלא שהנתבעת הטעתה את התובע בהסתרת העובדות, ובהן בהסתרת הפגם בידיה בלם
31 היד והצורך בהחלפתה, בכך שבניגוד להוראות היצרן, לא ניתנו על-ידי עובדיה הנחיות ברורות
32 בעניין אופן הפעלתה, וכך גם בכך שנציגי הנתבעת לא וידאו שהתובע ער להנחיות המיוחדות שהוצאו
33 בעניין אופן הפעלת ידית בלם היד עד שתוחלף.
34

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1 הטעיה זו מהווה הפרה ברורה של חובת הגילוי החלה על צד המתקשר לחוזה, ובייחוד הדברים
2 אמורים ביחס למוכר בעסקה מסחרית. ראו את דברי כבוד השופט מ' לנדאו בע"א 838/75 ספקטור
3 נ' צרפתי, פ"ד לב(1) 231 (1978), בעמ' 244. כן ראו את דברי כבוד השופטת א' חיות בע"א 2469/06
4 רונן סויסה נ' חברת זאגא בגוש 5027 חלקה 1 בע"מ (14.8.2008), בפסקה 10: "דברים אלה ... יפים
5 בוודאי ואולי ביתר שאת מקום שבו נבחנת הטלת חובת גילוי על הקונה בעסקה מסחרית. זאת
6 משום שבדרך כלל מרוכז בידי המוכר מידע רב יותר לגבי הממכר ואף נגישותו אל הנתונים
7 הרלוונטיים לעסקה טובה יותר".

8
9 כך אמנם היה בענייננו, בידי הנתבעת היה מלוא המידע על עצם הפגם בידית הבלם, על הצורך
10 בהחלפתה, ועל האופן שבו יש לנהוג עד אשר תוחלף, כדי להימנע מתקלות ומהתדרדרות המכוננית
11 בעת החנייתה בשיפוע. אולם הנתבעת נמנעה מלמסור לתובע מידע שיכול שהיה מביא לביטולה של
12 עסקת רכישת המכוננית. אולם אפילו לא הייתה עסקת הרכישה מתבטלת, היה המידע שהוסתר
13 מהתובע מביא לכך שמשמש המכוננית, התובע או מי מטעמו, ינהגו בדרך שתמנע את התדרדרות
14 המכוננית, כפי שאירע.

15
16 38. משנמצא שהנתבעת הפרה את חובת הגילוי כלפי התובע, ולפיכך נהגה בחוסר תום לב ואף
17 הטעתה את התובע, הרי שהפרה את ההסכם לרכישת המכוננית, הפרה יסודית (סעיף 6 בחוק החוזים
18 (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970). שהרי, כפי שאף העיד התובע, אילו ידע את העובדות
19 המהוות את הפרת ההסכם על-ידי הנתבעת, לא היה מתקשר בהסכם לרכישת המכוננית. לפיכך,
20 התובע זכאי למלוא הפיצויים בעד הנזק שנגרם לו עקב הפרת ההסכם המכירה בידי הנתבעת. כך
21 מאחר שהנתבעת ראתה, או שהיה עליה לראות מראש, כבר בעת ההתקשרות למכירת המכוננית
22 לתובע, את הנזק הצפוי כתוצאה מסתברת של הפרת ההסכם (סעיף 10).

23
24 על הנתבעת גם לפצות את התובע מאחר שהפרה כלפיו את חובת הזהירות, בכך שלא העמידה אותו
25 על הסיכון שכרוך בפגם בידית הבלם כל עוד לא הוחלפה, ואף לא וידאה שקיבל את ההוראות
26 המדוייקות כיצד לפעול כדי להימנע מסכנה. בכך יצרה הנתבעת סיכון שאותו יכולה הייתה לצפות
27 וצריכה הייתה לצפות, וסיכון זה אכן התממש והוביל לנזק שנגרם למכונניתו של התובע.

ו. גובה הנזק וסכום הפיצוי

30
31 39. לאור המסקנה שאליה הגעתי, על הנתבעת לפצות את התובע בגין הנזקים שנגרמו לו
32 כתוצאה מהתדרדרות המכוננית.

33
34 לאחר בחינת פרטי הנזק הנטענים על-ידי התובע, הגעתי למסקנה שסכום הפיצוי יהיה בסך של
35 ₪ 31,920, לפי הפירוט שיובא עתה, ומן הטעמים שעליהם אעמוד.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

(1) נזקי המכוננית עקב התדרדרותה – 2,146 ₪

על-פי חוות-דעת השמאי שאבי דוגה, עלות תיקון הנזקים שנגרמו למכוננית כתוצאה מהתדרדרותה ומההתנגשות עם מכוננית אחרת הייתה בסך של 17,842 ₪. חברת הביטוח שילמה לתובע סך של 15,695 ₪, לאחר ניכוי סכום ההשתתפות העצמית בסך של 1,760 ₪, ובניכוי עלות כינון פוליסת הביטוח לאחר התאונה בסך של 386 ₪. כך שסך הכל נוכה מסכום הנזק סך של 2,146 ₪, שהתובע נדרש לשאת בו, ולפיכך הוא זכאי לפיצוי בסכום זה.

בנוסף לסכומים אלו, טען התובע כי הוא זכאי לפיצוי בסך של 990 ₪ בגין עלות רישוי הרכב ליתרת התקופה מיום מכירת המכוננית. התובע שילם אגרת רישוי לשנה בסך של 1,981, אך מכר את המכוננית לאחר שישה חודשים, ובכך לטענתו, הפסיד מחצית מעלות אגרת הרישוי.

איני סבורה שהתובע זכאי גם לסכום זה, מכיוון מקובל שבעת קביעת שווי של רכב שנמכר, נלקחת בחשבון גם העובדה שבעת מכירתו אגרת הרישוי בתוקף. כך שחזקה על כך שיתרת אגרת הרישוי גולמה במחיר מכירת המכוננית, ולפיכך מתן פיצוי בגין כך תהווה כפל פיצוי.

(2) ירידת ערך המכוננית – 23,774 ₪

בסיכומי טענות התובע הובא פירוט מדויק של אופן חישובו של הסכום המבטא את שווי ירידת ערך המכוננית. בעניין זה הפנה התובע לחוות הדעת של שמאי הרכב מר דורון עד, אשר לא נסתרה, אשר בה נעשה חישוב של שווי ירידת הערך של המכוננית, בעוד ששווי המכוננית נקבע על-פי המחירון של לוי יצחק. על-פי חישוב זה נלקחו בחשבון בין השאר גם העובדה שהמכוננית הייתה בשימוש רק שישה חודשים, ועד למכירתה נסעה פחות מ-5,000 ק"מ. כן נכללו כל האביזרים שנרכשו על-ידי התובע ושנוספו למכוננית. בכלל זה לוח מקשים, שלט לסגירת חלונות וחיישן רוורס.

בנסיבות העניין, לא ראיתי מקום להיכנס לשאלה העקרונית כיצד יש לחשב את שווי ירידת הערך, האם לפי השווי הריאלי ועל-פי מחיר המכוננית בשוק, או באופן שנהוג לחשבו על-ידי חברות הביטוח. אני סבורה שבנסיבות העניין, יש לקבל את המחיר שהתובע קיבל תמורת המכוננית, כמחיר המשקף את שווייה בעת המכירה, ולקבוע שירידת הערך מתבטאת בהפרש שבין מחיר המכוננית על-פי המחירון המקובל של לוי יצחק, לבין המחיר שהתקבל תמורת המכוננית. משהוכח בעדותו של הקונה, מר דנה, שרכש את המכוננית ושילם את המחיר על-פי שווייה בשוק, לאחר משא ומתן בתום לב שנערך בינו לבין התובע, יש לקבל את המחיר שנקבע בין השניים, כמחיר המשקף את מחירה הריאלי של המכוננית. לכך גם מצטרפת העובדה שלנתבעת ניתנה ההזדמנות לקנות את המכוננית

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1 בעצמה ולהציע מחיר תמורתה. כך גם שקלתי את העובדה שאך טבעי הוא, שלאחר כל התלואות
2 שעבר התובע עם המכוננית, הוא בחר למכור אותה ולהיפטר ממנה בדרך זו.

3
4 פיצוי בגין הימים שבהם הייתה המכוננית מושבתת לצורך תיקונה במוסד – 1,000 ש"ח (3)

5
6 התובע תבע פיצוי בסך של 950 ₪, לפי חישוב של 100 ₪ לכל אחד מתשעה ימים וחצי שהמכוננית
7 הייתה במוסד. כן תבע פיצוי בסך של 2,000 ₪ בגין הוצאות נסיעה בזמן שהות המכוננית במוסד.

8
9 לא הוצגו קבלות על נסיעה במוניות או בתחבורה ציבורית, ולפיכך החישוב נעשה על דרך של הערכה
10 ואומדנא. מאחר שמכוננית משמשת לנסיעה, דרישה של פיצוי לפי חישוב של 100 ₪ ליום, ועוד
11 דרישה לפיצוי בגין נסיעות מהווה כפל פיצוי. שהרי, לשם מה יש לפצות על כל יום שבו המכוננית
12 במוסד, אם לא בשל נסיעות באמצעים חלופיים. לפיכך, על-פי הערכה, יעמוד הפיצוי בגין כך על סך
13 של 1,000 ₪.

14
15 פיצוי בגין עגמת נפש – 5,000 ש"ח (4)

16
17 באי-כוחו של התובע הפנו לפסקי-דין שבהם נקבע, שבנסיבות שבהן נגרמת לבעל רכב עגמת נפש רבה
18 בשל הטרחה הרבה שמסב לו נזק במכוננית, ובייחוד בנסיבות כמו במקרה הנדון, שבהן אף נאלץ
19 למכור את המכוננית ולקנות אחרת תחתיה, יש לפצותו בסכום ממשי, בגין עגמת הנפש שהדבר הסב
20 לו (ע"א (מחוזי, ת"א) דוד אביבי נ' בני משה קרסו בע"מ (31.12.1979); ת"א (שלום, ירושלים)
21 11654/99 לבנדיגר רינה נ' רנו קרסו מפיצי מכונניות בע"מ (13.1.2004), ששם נפסק סכום של 10,000
22 ₪ בגין עגמת נפש).

23
24 ככלל, אני סבורה שפיצוי בגין עגמת נפש אינו צריך להיות בסכום גבוה. כך בייחוד במקום שבו
25 הפיצוי בגין כך נובע מנזקי רכוש, שבגינם ניתן פיצוי המבטא את הנזק הכספי שנגרם. לפיכך, הגם
26 שאיני ממעיטה מעגמת הנפש שנגרמה לתובע, אני סבורה שניתן להסתפק בסכום נמוך מזה שנתבע.
27 סכום זה אמור לשקף את הטרחה שנגרמה לתובע בשל הצורך בהתעסקות עם הנזק שנגרם לו, ובשל
28 מכירת המכוננית ורכישת אחרת במקומה.

29
30 **ז. סיכום**

31
32 40. לאור האמור, ומשהגענו לכלל מסקנה שהנתבעת אחראית לנזקי התובע, התביעה מתקבלת.

33
34 על-פי פירוט הנזקים שנגרמו לתובע כאמור, תפצה הנתבעת את התובע בסכום של 31,920 ₪, בצירוף
35 הפרשי הצמדה וריבית מיום הגשת התביעה ועד התשלום בפועל.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 3038-09 ברפי נ' מאיר חברה למכונניות ומשאיות בע"מ

1

2 41. בנוסף לכך, ולאור העובדה שהתובענה נשמעה מראשיתה ועד סופה, וכדי שהתובע,
3 שתביעתו התקבלה, לא ייצא בחסרון כיס, תשלם הנתבעת לתובע שכר-טרחת עורך דין בסך של
4 18,000 ₪.

5

6 כן זכאי התובע להוצאות משפט בסכום של אגרת בית המשפט, שכרם של המומחים (המהנדס אהוד
7 אסטרסחאן, ושמאי הרכב דורון עד ושאבי דוגה), ושכר העדים. בהתאם לאמור בסעיף 107 בסיכומי
8 התובע, רשאי התובע להגיש פירוט של הוצאותיו בצירוף קבלות תוך עשרה ימים מהיום שיקבל
9 לידיו את פסק הדין, והחלטה בעניין סכום ההוצאות שתשלם הנתבעת לתובע תינתן בנפרד.

10

11

12

13

ניתן היום, כ"ג באדר א' תשע"א, 27 בפברואר 2011, בהעדר הצדדים.

14

15

תמר בר-אשר צבן, שופטת